

Cap a Sant Jaume de Galícia

A les nits d'estiu dóna goig de mirar, d'un cap a l'altre del firmament, el camí de Sant Jaume, com de platze brunyida. Ell, durant quasi cinc segles, era com una imatge de la ruta dels pelegrins que, des de molts indrets d'Europa, anaven a visitar el sepulcre de l'Apòstol a la seva basílica de Compostela.

Sant Jaume de Galícia, com Roma i Jerusalem, fou el termini d'un **pelegrinatge major** i encara més durant els anys en què el 24 de juliol s'esqueia en diumenge, puix, des de 1122, allà pot lucrar-se la indulgència del jubileu. L'època d'or de les romeries va tancar-se vers la meitat del segle XVI. La commoció religiosa que subseguí a la Reforma Protestant, quasi va esborrar les petjades dels **jacobites** que venien de fora. El camí de Sant Jaume o dels francesos que, per París-Limoges-Roncesvalls, emmenava al santuari galleg, va convertir-se en un record històric.

A Compostela feien via els pelegrins jatsia per penitència, per acomplir algun vot i fins com a pena imposada en remissió d'algun delictes. I no era pas infreqüent que, de procedir la prometença d'alguna ciutat o comarca, o de no trobar-se la persona obligada a ella en les condicions físiques necessàries per emprendre el camí, s'enviessin al sepulcre jacobeu uns pelegrins en la llur representació; d'ordinari clergues o religiosos de bona fama, que solien cercar la companyonia d'altres romeus com ells. D'unes aitals representacions i majorment pel que fa als nostres rodals, en tenim alguna notícia molt curiosa.

Pietosa creença

Immemorialment s'ha tingut Sant Jaume com evangelitzador de la nostra terra i, en particular, de Lleida i Barcelona. Ho hem glossat més d'una vegada. I, fins pel que diu a Girona, fou molt popular la llegenda de que va ésser alliberada per Carlemany, comptant amb la protecció i la guia de l'apòstol, tal com li va ésser promès en una visió de la que va gaudir a Narbona. Així es rememorava en les lliçons del breviari gironí de quan vingué celebrant-se la festa d'aquell emperador, instituïda pel bisbe Arnau de Montrodó, l'any 1345. No és estrany, per la mateixa causa, que a la seu de la nostra diòcesi no hi manqués la capella dedicada a Sant Jaume, com tampoc faltava, en època molt remota almenys, al monestir de Ripoll. I tampoc pot sorprendre que, des de temps molt llunyans, sovintegessin aquí els pelegrins jacobites, camí de Galícia, sobretot per implorar l'ajut del cel per la recessió d'alguna calamitat pública. De primer, passant per Tolosa. Més tard, remuntant l'Ebre fins l'enforc del camí dels francesos. I, d'allà, per Nàjara, Burgos, Lleó, el Bierzo, el port de Pedrafita i Lugo.

Un dels primers pelegrinatges dels quals en tenim record escrit, fou el d'un monjo de Ripoll, Arnau de Mont, el qual, l'any 1173, va ésser enviat a Compostela pel seu abat Raimond de Berga i amb la comanda de fer un trasllat del Codi Calixtí, de tant renom en aquell indret. Em sembla molt que vaig parlar-ne un dia i de com la versió del codi, molt després de l'incendi i de l'expoliació de la casa ripollesa, aparegué a la Bibliote-

ca Nacional de París. De segur que el monjo va encantar-se en l'execució del Pòrtic de la Glòria que, llavors, cisellava el Mestre Mateu, al qual explicaria la portada del monestir pireneic, ja enllestida feia cosa d'un parell de dècades.

No cal pas de tornar al mateix, puix avui ve a tomb de contar uns altres romiatges, que bé valen la pena d'una sentada.

Flagells a dojo

Moltes vegades evoquem els dies pretèrits amb nostàlgia:

Qualsevol temps passat millor ens sembla!

I, no obstant, creieu que els nostres majors no foren pas alliberats de malastrugances, fins prescindint de les inherents a les guerres i a les discòrdies, tan velles com els homes. Així, per exemple, del cronicó **Diversa kalendaria** dels fets memorables del bisbat de Girona, del 1333 al 1428, se'n poden extraure dades que escriuixen. El transcriu Jaume Villanueva a l'apèndix 26 del volum 12, del seu "Viaje Literario". En menys d'un segle, es registren anys de fam (els 1333, 1358 i 1373-1374). En un d'ells, d'una mesura de blat arribà a pagar-se'n la quantitat llavors considerable de 10 lliures i més encara, i, en altre, camps i hortes foren devastats per una invasió de llagostes que, en aclatar-se a terra, n'hi havia—en alguns llocs—un pam de gruixa. Foren anys d'inundacions, majorment la del 23 de febrer de 1380; una de les més greus que hagi vist mai Girona. I de terratrèmols, com els que assolaren Olot i la seva contrada, entre altres dies per la Candelera de 1428, l'any de pesta i de pesta maligníssima, com la del 1347-48, de **maxima mortalitatis hominum**, fins emportar-se'n dues de cada tres persones; o com la de 1362, en la qual morí una gran part dels infants que no havien arribat a l'adolescència, o la de 1371, tal vegada no tan greu com les anteriors. Moltes masies quedaren desertes i es conta d'alguna comunitat religiosa que, d'ella, només en va sobreviure un dels seus membres. El mateix Villanueva, en algun altre indret (t. 14, ap. 3 i 4), en dóna més notícies.

No foren molt millors els anys que succeïren, altre cop amb secades, inundacions i epidèmies, aquestes, principalment, els anys 1483, 1490, 1531...; malvestats que, com abans, motivaren pregàries públiques per tal d'implorar el diví socors, i pelegrinacions a Sant Jaume de Galícia. D'aquests temps en tenim algunes dades molt concretes i dignes de record.

Una romeria a l'any 1483

Era bisbe de Girona Joan de Margarit i governava la diòcesi el seu vicari general Andreu Alfonzell. El prelat, des de dos anys abans, es trobava a Roma, com embaixador del rei Joan II; càrrec que hauria de valer-li el capell cardenalici. Pel mes de març va declarar-se una greu epidèmia al Rosselló i, poc després, a Barcelona, raó per la qual els jurats del Consell gironí i el Capítol de la catedral determinaren d'enviar dos pelegrins a Galícia. Per la ciutat en fou Bartomeu Fresch i, pel Capítol, Bartomeu Triter, ambdós amb l'encàrrec de fer una visita al santuari de Montserrat, en el qual havien de sufragar la celebració de cinc misses. I, un cop a la basílica de l'Apòstol, calia que disposessin l'encesa d'un ciri de 22 lliures (moneda de Barcelona) i la celebració d'altres misses, donant com almoïna la resta de la quantitat de 52 lliures que havien rebut a propòsit.

Els dos romeus sortiren de Girona el dia 12 d'abril, després de celebrada a la catedral una solemnitat religiosa, amb missa i prèdica, i d'ésser acompanyats en processó fins l'Hospital de Santa Caterina. Els minyons